

te kunnen afstaan, waardoor ik mij zoozeer heb moeten beperken, dat een volledig antwoord onmogelijk werd.

Berlijn, Institut für Sexualwissenschaft.

April 1922.

H. C. VALKEMA BLOUW.

II.

De redactie van dit *Tijdschrift* staat mij niet toe het stuk van E. VAN DIEREN in het *Tijdschrift* van 1 April j.l. uitvoerig te beantwoorden. Daar KROPVELD reeds op de onjuistheden daarin gewezen heeft en daar, door mijn verblijf in Berlijn, eerst eind April dit antwoord verschijnen kan en hierdoor de tijd van actualiteit voorbij is, meen ik het bij een eenvoudig protestje te moeten laten. Het gaat niet aan, wanneer men het met iemand niet eens is, door verdachtmakingen deze te bestrijden. Ik ben het met de actie van het Ned. Hum. Comité niet eens, maar ik weet, dat het niet door oneerzame bedoelingen gedreven, ageert.

KROPVELD heeft reeds er op gewezen — en dit is mij door het nalezen van een paar honderd levensgeschiedenissen, die mij in het „Institut für Sexualwissenschaften” welwillend ter bestudeering werden afgestaan, eveneens gebleken, dat de homosexueelen in het algemeen moreel niet lager, eerder hooger staan dan de heterosexueelen. Hierop wijzen ook HAVELOCK ELLIS, NÄCKE, HIRSCHFELD, BLEULER. Daarom is ook de algemeene verachting onjuist. De excessen, die door enkelen bedreven worden, moeten voor een groot deel daaraan toegeschreven worden, dat deze menschen, wat hun aanleg betreft, eo ipso buiten de maatschappijstaan. Het is dan ook gewenscht, dat de inzichten over deze afwijking veranderen. De strafwet is, zich baseerende op onbewezen praemisse's, ontstaan. Ook door prof. mr. W. C. BONGER werd daarop in de vergadering van het Psychiatrisch-Juridisch Gezelschap in 1921 de nadruk gelegd. Daarbij bestaat het gevaar, dat deze strafwet voor de jeugd zelve eerder van slechten dan van goeden invloed is. Deze wet zou dan reden van bestaan hebben, als homosexueele handelingen in de jeugd door verleiding door homosexueelen geschiedt. Het is is echter bekend, dat homosexueele handelingen onder de jeugd veelvuldig voorkomen, waarop o.a. HAVELOCK ELLIS, MOLL, HIRSCHFELD, FREUD enz. gewezen hebben. Dat door verleiding in de jeugd homosexualiteit zou ontstaan, is mij niet gebleken uit de paar honderd levensgeschiedenissen, die ik bestudeerde. Bij de meesten was de afwijkende aanleg dezen menschen daardoor gebleken, dat zij zich niet tot het andere, maar tot het eigen geslacht aangetrokken gevoelden. Waren bij anderen in de jeugd homosexueele handelingen voorgekomen, dan was de verleiding meerendeels van niet homosexueele kameraden uitgegaan. Met deze enkele opmerkingen wil ik volstaan.

Berlijn, April 1922.

H. C. ROGGE, zenuwarts.

III.

Men begint sinds kort in te zien, dat de „normale” sexualiteit een zeer samengesteld product van de psychische ontwikkeling is en in haar vormen zeer uiteenloopt. En verder hoe allerlei eigenaardigheden daarvan uit invloeden verklaard kunnen worden, die gedurende de ontwikkeling hebben gewerkt. Dit inzicht geldt zeker ook voor de homosexualiteit. Wanneer men de homosexualiteit als een eenvoudig begrip behandelt, maakt men het zich wel wat al te gemakkelijk. Bovendien blijkt de één er dan geheel iets anders onder te verstaan dan de ander. Of men zich dan al beroept op een groot aantal gevallen, die men heeft waargenomen, of op onderzoekers, die er nog meer hebben gezien, lijkt mij van zeer weinig belang, zoolang niet duidelijk blijkt, wat en hoe er onderzocht is en welke onderscheidingen worden gemaakt.

Is het verzamelen van sexuologische anamnesen, zooals KROPVELD doet, wel voldoende om een inzicht te krijgen in het vraagstuk, of homosexualiteit aangeboren of verworven is? En zoo ja, wat geeft daarbij dan den doorslag? Is de onveranderlijkheid van een neiging het bewijs van den aangeboren aanleg ervan? Moeten wij niet veeleer onderzoeken, wat uit de omstandigheden valt af te leiden en wat aan de wetten der erfelijkheid beantwoordt? Is ons geheele psychologische inzicht

op dit punt eigenlijk niet in een allereerste ontwikkeling, zoodat wij ons zeer moeten hoeden voor apodictische uitspraken? Wanneer men, zooals HIRSCHFELD, uitgaat van de opvatting, dat de homosexualiteit een bepaalde aangeboren variëteit is, dan ontleent men zich een belangrijken toetssteen, omdat men dan niet meer zal trachten te veranderen en te genezen. Men zal dan de verschijnselen juist eerder versterken en wie dit standpunt niet deelt en althans een groot aantal der gevallen als verworven beschouwt, zal het zeker niet onbedenklijk vinden, dat jeugdige twijfelaars in dergelijke handen vallen.

KROPVELD besluit, dat de meeste onderzoekers de homosexualiteit als aangeboren beschouwen, maar men moet daarbij in het oog houden, dat het sinds geruimen tijd mode is om alle psychische verschijnselen, die men niet begrijpt, zonder verder bewijs als aangeboren te beschouwen. Hij voegt daaraan toe, dat „zelfs FREUD moet toegeven, dat bij een groot gedeelte de homosexualiteit aangeboren is”. Dit schijnt mij een zeer onjuiste voorstelling van FREUD's denkbeelden toe. Belangstellenden kan ik verwijzen naar een artikel van FREUD in de *Intern. Zeitschr. f. Psychoanalyse* 1920, Heft I. FREUD onderscheidt drieërlei: het somatische karakter van het geslacht, de manlijke of vrouwelijk psychische houding en de keuze van het sexueele object. De beide laatste acht hij, zij het in latente en onbewuste vormen, zeer algemeen verspreid, ook bij normalen, en hij besluit: „Als men rekening houdt met deze ontdekking, dan heeft zonder twijfel de voorstelling van een derde geslacht, dat de natuur in een eigenaardige luim geschapen zou hebben, afgedaan”.

Men ziet hieruit, dat FREUD's opvatting wel eenigszins anders is dan door KROPVELD wordt gesuggereerd. Het geheele vraagstuk komt mij overigens te ingewikkeld voor om er hier in het kort op in te gaan. Ik meen echter te moeten waarschuwen tegen een te eenvoudige en gemakkelijke opvatting van deze afwijking in het zieleleven.

Amsterdam, 16 April 1922.

J. H. VAN DER HOOP.

ART. 99. I. W. EN SYMPATHISCHE OPHTHALMIE.

I.

In wederantwoord aan de heeren VAN EDEN en GRAVESTEN het volgende: Wanneer het bestuur der Rijks-Verzekeringsbank op grond van praktische overwegingen kortweg gedecreteerd had, dat gevallen van dreigende sympathische cyclitis niet in aanmerking komen voor toepassing van art. 99 I.W., zou men dit hebben kunnen billijken. In het *Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde*, no. 11, bldz. 1123 deed GRAVESTEN het echter voorkomen, alsof door het bestuur der Bank aangenomen werd, dat er geen gevaar voor sympathische cyclitis bestaat, zoolang er geen sympathische prikkeling van het andere oog is ontstaan. Tegen dit standpunt (ook tegen de verbeterde lezing daarvan op bldz. 1575 in no. 15) wilde ik protest aantekenen en vooral ook tegen het feit, dat dit standpunt werd ingenomen alleen op gezag van H. MAGNUS.

Nu GRAVESTEN dit hier zoo onomwonden had verklaard en ik ook vroeger bij gedingen voor Raden van Beroep (O.W.) dikwijls had opgemerkt, meende ik gerechtigd te zijn tot het uitspreken van zijn vermoeden, dat ook in andere dergelijke gevallen (waar men, zooals de med. adviseur der R.V.B. mij wel zal moeten toegeven, altijd min of meer willekeurig een grens moet trekken) maar alteveel de Deutsche voorschriften opgevolgd zouden zijn. Nu echter VAN EDEN uitdrukkelijk verklaart, dat zulks niet het geval is, neem ik gaarne aan, dat mijn meening, in haar algemeenheid, niet juist is.

Het beroep van GRAVESTEN op de ervaring van de Nederlandsche oogheekundigen om met zekerheid uit te maken of voor een bepaalde rubriek het gevaar voor sympat. cyclitis op minstens 50 pCt. (is het cijfer van dit percentage soms niet willekeurig genomen?) is te schatten, is natuurlijk vergeefs. Deze oogartsen weten toch maar al te goed, dat alleen door het *voorkomen* van die gevreesde ziekte, d.w.z. door tijdige exstirpatie van het verwonde oog, redding van het gezichtsvermogen mogelijk is. Als gevolg daarvan behoort dan ook in Nederland de sympathische cyclitis gelukkig tot de groote zeldzaamheden.